

Píše Libuše Heczková

(E*forum, 18. 06. 2014)

Na východní výspě Itálie pod Dolomity, moři na dohled, blízko vinného kraje Colli Orientali proslaveného svým bílým vínem, se v posledních dvaceti letech dařilo bohemistice jako málokde jinde. Vyrůstlo zde pracoviště, které přes nepřízeň, jež stihá dnes bohemistiky v zahraničí všude, si udržuje vysokou odbornou úroveň, i když také tady je jeho budoucnost nejistá. Region Friuli (po česku Furlandsko/Furlánsko) se svým magickým centrem Udine, úzce spjatým se svými sousedy Rakouskem a Slovinskem a s regiony za Alpami, jako by byl předurčen k tomu, být místem rozvoje studií jazyků a řeči střední Evropy. Univerzita v Udine s evropskou podporou vytvořila před lety prostor pro rozvoj takovýchto studií. Ale bez osobnosti, která by jej naplnila, by to nebylo možné. V roce 1996 zde začala učit Annalisa Cosentino, která 19. června oslaví významné životní výročí.

Absolventka bohemistiky na univerzitě La Sapienza v Římě měla možnost v osmdesátých letech pobývat za železnou oponou v omšelé Praze, se špatným vínem a dobrým pivem. I když „mystérium“ města dávno erodovalo, doufám, že další mladí italští bohemisté a bohemistky naleznou v Praze při svých iniciačních pobytech *raison d'être* svého života anebo alespoň celoživotní perspektivu podobně jako Annalisa Cosentino. Tehdy se v Čechách setkala s básníkem své diplomové práce Janem Skácelem, s nímž sice nemluvila, neboť básník se ptá a neodpovídá, ale o to více kouřila, jak řekla v nedávném rozhovoru pro 17. číslo časopisu Slovo a smysl. S druhým klíčovým autorem svého života ji v Praze seznámila dnes již bohužel zesnulá švýcarská bohemistka Susanna Roth, „kterou Hrabal vnímal skoro jako dceru. Zavedla mě za ním do Krušovické pivnice na rohu Široké a Pařížské, které se říkalo Brčálka, protože všechny lavice a stoly tam byly zelené.“

Svůj trvalý zájem o autora zúročila v edici *Il Meridiani* prestižního italského nakladatelství Mondadori, když společně se Sergio Corduasem uspořádala a komentovala téměř dvoutisícistránkové *Vybrané spisy (Opere Scelte)* Bohumila Hrabala (srov. stať Michaela Špirita v *Kritické Příloze* č. 29/2004). Pro tutéž edici připravila Annalisa Cosentino nový překlad *Osudů dobrého vojáka Švejka* a výběr z Haškových povídek. Vedle velkých vydavatelských projektů se prof. Cosentino podílela na řadě mimořádných akcí, které propagovaly středoevropskou kulturu. Zvláště pozoruhodná byla edice *Oltre* v udinském univerzitním nakladatelství Forum, kterou redigovala společně s germanistou Luigim Reitanim. Vyšlo zde na 30 svazků středoevropských autorů, např. Ryszard Kapuściński, Helen Epstein, Friederike Mayröcker, Josef Jedlička, Zuzana Brabcová. Poslední knihou se stalo *Havlovo Odcházení*. Slibně rozvinutou řadu zastavila univerzitní nutnost šetřit. Stejně jako

kdekoliv jinde, jak řekla sama prof. Cosentino ve zmíněném rozhovoru, se šetří na malých oborech s takzvaně nepotřebnými jazyky a kulturami, přestože – jak bylo zjevné ze zkušeností s programem střeoevropských studií na univerzitě v Udine – tyto obory jsou finančně nenáročné a poskytují své vlastní kultuře nezvyklé perspektivy. S Luigim Reitanim se ale Annalise Cosentino podařilo v poslední době prosadit jinou střeoevropskou edici, Gli anemoni pro benátské nakladatelství Marsilio, s tzv. klasickými díly střeoevropských literatur (Joseph Roth, Karel Hynek Mácha, Jan Neruda, Robert Musil ad.). K autorčiným překladatelským a edičním aktivitám se řadí také rozsáhlá výstava Praga – Da una primavera all'altra: 1968–1969, připravená pro Palazzo delle Esposizioni v Římě (2008–2009) s mnoha neznámými fotografickými a filmovými dokumenty.

Toto všechno je jen přehled různorodých osvětových a odborných aktivit a jen málo to svědčí o povaze a osobnosti Annalisy Cosentino. Kdo se mohl setkat s elegantní, subtilní a bystrou ženou a zažít její černý humor, pochopí, proč právě jí před lety Bohumil Hrabal dovolil pít u svého „pivního“ stolu jen kafe. Její povaha se také překlápí do vlastní vědecké práce. V českém odborném prostředí byla nedávno vydána její práce Vědecký realismus a literatura: Česká teorie, kritika a literární historie v letech 1883–1918. Kniha, která odborně započala její kariéru již v roce 1999, ukázala i po letech, jak moc potřebujeme vnější odborně fundovaný vhled, abychom si povšimli možností naší vlastní historie, našich pádů a úspěchů. Fundamentálně se zde zhodnocuje bez naplavenin např. Masarykova role v emancipační cestě moderní české literatury. Jde o nepředsudčnou knihu, která nepropadá iluzi o výjimečnosti české kultury, pozoruje fenomén češství a jeho sebeuvědomování na konci 20. století nikoliv jako trauma a stereotyp, pohrdání a vytěšňování nebo zpozdilé národovectví, ale jako cestu, která nebyla jednoznačná a realizovala se v evropském kontextu.

Pro jednu vlastnost, která charakterizuje práce Annalisy Cosentino, bych si svévolně vypůjčila citát z Psychoanalýzy ohně Gastona Bachelarda: „Každá náležitě ověřená objektivita zpochybňuje první kontakt s předmětem. Nejprve je nutno podrobit všechno kritice: smyslový dojem, běžný úsudek, samu nejústálenější praxi a konečně i etymologii, neboť slovo, stvořené k tomu, aby opěvovalo a podmaňovalo, se velmi často mívá s myšlenkou. Kdo objektivně myslí, nejenže nikdy nežasne, ale musí ironizovat. [...] Cesty poezie a vědy jsou od počátku protisměrné. Vše, v co může filosofie doufat, je uvést poezii a vědu do jakéhosi komplementárního vztahu, spojit je jako dva vyhraněné protiklady. Proti sdílnému básnickému duchu je tedy nutno postavit mlčenlivého ducha vědeckého, u něhož je předběžná antipatie zdravou obezřelostí.“ Bachelardovi jsou sice obě polohy pojmání světa neslučitelné, mohou však existovat vedle sebe a lze je sloučit v individuální zkušenosti. Zdravá obezřelost a ironie, mélická receptivnost korigovaná zdrženlivou skepsí rozumu: u Annalisy Cosentino se obojí spojuje svrchovaně odborně a někdy taky furiantsky provokativně.

Během let, která Annalisu Cosentino znám, je mi stále zřejmější, jak vzácné je její pojetí bohemistiky jako svého druhu služby spojené s vírou ve smysluplnost rozvíjet zdánlivě marginální obor. Nikdy si nevytvářela z bohemistiky svůj pašalík

a nebudovala v něm jen svoji kariéru. Stejně jako řada dalších bohemistů se střetávala s nutností dostát různorodým a nespojitým úkolům, neuzavírala se do parciálních témat, a snažila se naopak jim dostát odborně a lidsky a zachovat si přitom svobodu práce, svobodu názoru a vědeckou odpovědnost, zdrženlivost a údiv.

Redukce úspěšných středoevropských studií v Udine (kde zůstává její mladší kolegyně lingvistka Anna Maria Perissutti) a souhra dalších okolností přiměly prof. Cosentino k odchodu na univerzitu La Sapienza v Římě, kde se i díky ní podařilo bohemistiku zachovat. Annalisa Cosentino takto pokračuje v tradici započaté Angelo Mariou Ripellinem. Doufám, že její návrat do Říma přinese jí i české a italské bohemistice štěstí a příležitosti a že jí vydrží ten černý humor a „obezřelá ironie“.

P. S. Všechny fanoušky fotbalu jistě potěší, že Annalisa osobně rozvíjela vztahy mezi Českem a Itálií i velmi prakticky – jako učitelka italštiny Pavla Nedvěda.

www.ipsl.cz